

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIEKTĀ NODAĻA

LĒMUMS

Iesniegums Nr.35328/17
Mihails VIŠŅEVSKIS pret Latviju
un 2 citi iesniegumi
(skatīt pievienoto sarakstu)

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā nodaļa), 2021.gada 25.martā sanākusi kā komiteja šādā sastāvā:

Jovan Ilievski, priekšsēdētājs,

Mārtiņš Mits,

Ivana Jelić, tiesneši,

un *Martina Keller*, nodaļas sekretāra vietniece,

ņemot vērā iepriekš minētos iesniegumus, kas iesniegti dažādos datumos kā norādīts pievienotajā tabulā,

ņemot vērā Valdības iesniegtos apsvērumus un iesniedzēju atbildes apsvērumus,

pēc apspriešanās pieņem šādu lēmumu:

FAKTI

1. Iesniedzēju saraksts ir iekļauts pielikumā. Viņus pārstāvēja Rīgā praktizējoša advokāte R. Matjušina.

2. Latvijas valdību (“Valdība”) pārstāvēja tās pārstāve K. Līce.

A. Lietas apstākļi

3. Lietas faktus, kā tos iesniegušas puses, var apkopot šādi.

1. Iesniedzēju aizturēšana un pirmstiesas apcietinājums

4. 2015.gada 11.septembrī policija apturēja divas automašīnas ar 10 personām. Pirmo un otro iesniedzēju aizturēja, pamatojoties uz aizdomām par divu personu nolaupīšanu. Neilgi pēc tam pirmo un otro iesniedzēju atzina par aizdomās turētajiem kriminālprocesā. 2015.gada 13.septembrī izmeklēšanas tiesnesis apstiprināja pirmstiesas apcietinājuma piemērošanu viņiem.

5. 2015.gada 2.novembrī saistībā ar iepriekš minēto kriminālprocesu aizturēja trešo iesniedzēju. Viņu atzina par aizdomās turēto. 2015.gada 4.novembrī cits izmeklēšanas tiesnesis apstiprināja pirmstiesas apcietinājuma piemērošanu viņam.

6. Sākotnējos lēmumos par apcietinājuma piemērošanu izmeklēšanas tiesneši, pamatojoties uz pieejamajiem materiāliem, atzina, ka ir pamatotas aizdomas par to, ka iesniedzēji ir piedalījušies nolaupīšanā, kas ir sevišķi smags un vardarbīgs noziegums, par ko piemēro brīvības atņemšanas sodu. Iesniedzēji tika turēti aizdomās par dalību organizētā grupā.

7. Tiesneši konstatēja, ka pastāv risks, ka iesniedzēji varētu sazināties ar lieciniekiem un notikušajā iesaistītajām personām, lai ietekmētu un koordinētu viņu liecības un kavētu izmeklēšanu. Tobrīd joprojām tika vākti pierādījumi. Izmeklēšanas interesēs bija nepieļaut nekādu saziņu ar aizdomās turētajiem, cietušajiem un lieciniekiem.

8. Tiesneši vērtēja iesniedzēju individuālo situāciju un saikni ar valsti. Viņi konstatēja, ka (i) pirmais iesniedzējs bija nodarbināts; (ii) otram iesniedzējam, kurš bija Vācijas pilsonis, bija uzņēmums Vācijā (vēlāk tika noskaidrots, ka viņam ir arī ģimene Latvijā); un (iii) trešais iesniedzējs bija bezdarbnieks un viņam bija ģimene Latvijā.

9. Tiesneši pārbaudīja iesniedzēju sodāmību. Pirmā iesniedzēja pēdējā sodāmība bija par noziedzīgu nodarījumu saistībā ar narkotisko vielu apriti, un viņam bija piespriests brīvības atņemšanas sods uz vairāk nekā deviņiem gadiem. Attiecībā uz otro iesniedzēju tiesnese sākotnējā lēmumā par apcietinājuma piemērošanu neatsaucās uz viņa iepriekšējo sodāmību, taču viņai iesniegtajos materiālos bija ietverta informācija, ka Vācijā pret viņu ir bijusi uzsākta izmeklēšana, pamatojoties uz aizdomām par izspiešanu un miesas bojājumu nodarīšanu.

10. Trešais iesniedzējs iepriekš bija sodīts sešas reizes. Viņa pēdējā sodāmība bija par zādzību; viņam tika piespriests divu gadu brīvības atņemšanas sods. Trešais iesniedzējs kopš viņa atbrīvošanas 2014.gada novembrī atradās probācijas uzraudzībā, tomēr viņš vairākkārt bija pārkāpis probācijas uzraudzības nosacījumus, izvairoties no iknedēļas reģistrācijas vietējā policijas iecirknī. Trešais iesniedzējs pēc 2015.gada 11.septembra notikumiem pārcēlās uz citu pilsētu un saistībā ar konkrēto kriminālprocesu izvairījās no nonākšanas izmeklēšanas iestāžu redzeslokā. Tiesnese uzskatīja, ka trešais iesniedzējs varētu atkārtoti izdarīt noziedzīgu nodarījumu, kavēt izmeklēšanu vai izvairīties no tās.

11. Pirmais un otrais iesniedzējs pārsūdzēja sākotnējo lēmumu par apcietinājuma piemērošanu. 2015.gada 1.oktobrī tiesa sūdzības noraidīja. Trešais iesniedzējs nepārsūdzēja sākotnējo lēmumu par apcietinājuma piemērošanu.

12. 2015.gada 24. un 26.novembrī cita izmeklēšanas tiesnese apstiprināja turpmāku apcietinājuma piemērošanu otram un pirmajam iesniedzējam. Papildus iepriekš minētajiem iemesliem viņa atzīmēja, ka joprojām tiek veiktas vairākas izmeklēšanas darbības un vākti pierādījumi.

13. Tiesnese norādīja papildu informāciju. Pirmajam iesniedzējam bija divas iepriekšējās sodāmības, viņš tika atbrīvots 2015.gada marta sākumā un kopš tā laika viņam bija noteikta probācijas uzraudzība. Otrais iesniedzējs jau iepriekš ir bijis notiesāts Latvijā (viņa atsaucās uz iesniedzēja pēdējo sodāmību par vairākiem smagiem noziegumiem, tostarp

nolaupīšanu, izspiešanu un miesas bojājumu nodarīšanu, par ko viņš bija sodīts ar brīvības atņemšanu uz astoņiem gadiem). Tomēr pirms soda izciešanas otrais iesniedzējs bija aizbēdzis uz ārzemēm; tika pieņemts lēmums par personas izsludināšanu starptautiskajā meklēšanā; un viņu aizturēja pēc vairākiem gadiem. Tiesnese noraidīja otrā iesniedzēja apgalvojumus par medicīnisko aprūpi cietumā. Tiesnese atzina, ka pirmais un otrais iesniedzējs varētu atkārtoti izdarīt noziedzīgu nodarījumu, kavēt izmeklēšanu un izvairīties no tās.

14. Tiesnese nepieņēma lēmumu attiecībā uz trešo iesniedzēju, jo nebija pagājis likumā noteiktais divu mēnešu termiņš kopš pēdējā izvērtējuma (skat. turpmāk 37.rindkopu) pirms lietu nodeva izskatīšanai tiesā.

2. Iesniedzēju paturēšana apcietinājumā iztiesāšanas laikā

15. 2016.gadā iesniedzēji kopumā iesniedza četrus lūgumus viņus atbrīvot no apcietinājuma. Pirmās instances tiesas tiesnese šos lūgumus noraidīja (2016.gada 15.janvāra, 9.maija, 17.augusta un 10.novembra lēmumi).

16. 2016.gada 10.novembrī tiesnese atkārtoti uzsvēra sākotnējos lēmumos par apcietinājuma piemērošanu norādītos iemeslus. Viņa papildināja, ka tiesas izmeklēšana turpinājās un liecinieki sniedza liecības tiesā. Viņa atsaucās arī uz Valsts probācijas dienesta negatīvo vērtējumu, kas bija sagatavots pēc viņas lūguma.

17. 2017.gadā iesniedzēji kopumā iesniedza četrus lūgumus viņus atbrīvot no apcietinājuma. Tiesnese šos lūgumus noraidīja (2017.gada 25.janvāra, 27.marta, 29.maija un 29.jūnija lēmumi). Augstākas instances tiesas tiesnese pieņēma vēl vienu lēmumu (skat. turpmāk 23.rindkopu).

18. Tiesnese atkārtoti uzsvēra sākotnējos lēmumos par apcietinājuma piemērošanu norādītos iemeslus un minēja papildu iemeslus.

19. 2017.gada 25.janvārī viņa papildināja, ka tiesas izmeklēšana turpinās un liecinieki un cietušie (tostarp tie, kuri iepriekš nebija ieradušies) sniedz liecības tiesā.

20. 2017.gada 27.martā tiesnese atzīmēja, ka tiesas izmeklēšana turpinās un liecinieki un cietušie turpina sniegt liecības tiesā (lai nodrošinātu viņu dalību, pavēstes tika nosūtītas uz ārvalstīm). Iesniedzēji bija iesnieguši jaunus pierādījumus, apstrīdot viena cietušā rakstisko apsvērumu ticamību, un tiesai tie bija jāizskata. Tiesnese atteicās atbrīvot otro iesniedzēju pret drošības naudu, jo nebija pierādījumu, ka viņa rīcībā ir līdzekļi drošības naudas iemaksai.

21. 2017.gada 29.maijā tiesnese pārskatīja otrā iesniedzēja paturēšanu apcietinājumā, ņemot vērā viņa veselības stāvokli. Viņam bija paaugstināts asinsspiediens, taču viņš ieslodzījuma vietā varēja saņemt adekvātu medicīnisko aprūpi. Viņa arī atzīmēja, ka tiesa turpina uzklaut liecinieku liecības, tostarp arī no jauniem aizstāvības lieciniekiem. Tiesa bija atlikusi tiesas sēdes apsūdzēto (tostarp iesniedzēju) vai viņu aizstāvju neierašanās vai sliktā veselības stāvokļa dēļ.

22. 2017.gada 29.jūnijā tiesnese norādīja, ka tiesas izmeklēšana nav pabeigta apsūdzēto (tostarp iesniedzēju) vai viņu aizstāvju darbību, neierašanās vai sliktā veselības stāvokļa dēļ. Apsūdzētie bija turpinājuši iesniegt jaunus lūgumus, tostarp lūgumus noplatināt jaunus aizstāvības

lieciniekus. Par spīti tam, ka tiesa veica visus nepieciešamos pasākumus, lai uzklautu vienu cietušo un vienu liecinieku, neviens no viņiem nevarēja sniegt liecību. Tiesnese norādīja, ka četri no 10 apsūdzētajiem joprojām bija apcietinājumā, ņemot vērā viņu rakstura īpašības un lomu izskatāmajā lietā.

23. 2017.gada 6.septembrī augstākas instances tiesas tiesnesis apstiprināja iesniedzēju turpmāku apcietinājumu uz vēl trīs mēnešiem (skat. turpmāk 36.rindkopu). Tiesnesis konstatēja, ka tiesas sēdes tiek nozīmētas regulāri un nav pieļauta nepamatota kavēšanās no pirmās instances tiesas puses. Tiesvedības procesa ātrāka pabeigšana nebija iespējama tā īpašās sarežģītības dēļ. Attiecībā uz pēdējo viņš atsaucās uz noziedzīgā nodarījuma veidu (sevišķi smags noziegums), apsūdzēto skaitu (10), no kuriem visi, izmantojot savas tiesības, kavēja ātru tiesvedības procesa norisi.

24. 2017.gada 27.oktobrī iesniedzējus atbrīvoja pret personisku galvojumu un nodeva policijas uzraudzībā. Jaunajam nozīmētajam tiesnesim (skat. turpmāk 30.rindkopu) bija pierādījumi tam, ka visiem iesniedzējiem ir regulāri ienākumi, darbs un dzīvesvieta Latvijā.

3. Kriminālprocesa pret iesniedzējiem norise

25. 2015.gada 30.novembrī policija nodeva lietu prokuratūrai apsūdzību celšanai pret iesniedzējiem un pārējiem aizdomās turētajiem. Pēc mēneša lieta tika nodota iztiesāšanai.

26. Pirmās instances tiesa lietu saņēma 2016.gada 4.janvārī un nozīmēja tiesas sēdes janvārī un februārī. Šajā posmā lieta bija saistīta ar vairākām noziedzīgu nodarījumu epizodēm, kurās bija iesaistīti 10 apsūdzētie (pieci atradās apcietinājumā, savukārt pieci tajā laikā atradās brīvībā) un četri cietušie.

27. Tiesas sēdes tika nozīmētas ar regulāriem intervāliem (no dažām dienām līdz diviem mēnešiem). Laika periodā līdz iesniedzēju atbrīvošanai 2017.gada 27.oktobrī kopumā bija nozīmētas 50 tiesas sēdes (skat. iepriekš 24.rindkopu). Nosakot tiesas sēžu datumus, tiesa ņēma vērā aizstāvju noslodzi.

28. 2016.gadā kopumā bija nozīmētas 16 tiesas sēdes. Sēdes notika reizi mēnesī vai reizi divos mēnešos. Divas tiesas sēdes notika ar videokonferences starpniecību, lai nodrošinātu ārvalstīs esošo cietušo piedalīšanos. Tiesa izskatīja iesniedzēju lūgumus viņus atbrīvot no apcietinājuma četras reizes (skat. iepriekš 15.rindkopu). Tiesa sešās sēdēs uzklautāja deviņu liecinieku un vairāku (bet ne visu) cietušo liecības. Tiesa noteica vairākas tiesu ekspertīzes, pieprasīja informāciju no Valsts probācijas dienesta, pievienoja lietas materiāliem jaunus pierādījumus, piemēroja soda naudu lieciniekiem par neierašanos uz tiesas sēdēm, kā arī izskatīja tiesnesim un prokuroram pieteiktos noraidījumus. Tā kā pēdējais no minētajiem pieteiktajiem noraidījumiem tika apmierināts, lietā bija jāieceļ jauns prokurors (tā rezultātā iztiesāšana aizkavējās par apmēram vienu mēnesi). Vienu tiesas sēdi atlika, jo uz cietumu nebija nosūtīts ieslodzīto pārvešanas pieprasījums. Trīs tiesas sēdes atlika ar tiesneša darbu saistītās prombūtnes vai tiesneša slimības dēļ. 2016.gada jūlijā iesniedzēji uzaicināja citu aizstāvi.

29. 2017.gadā kopumā bija nozīmētas 34 tiesas sēdes. Tiesas sēdes notika vismaz reizi divās nedēļās (izņemot jūliju, kad nenotika neviena tiesas sēde). Tiesa izskatīja iesniedzēju lūgumus viņus atbrīvot no apcietinājuma četras reizes (skat. iepriekš 17.rindkopu). Divās tiesas sēdēs tiesa uzklausa vēl četru liecinieku sniegtās liecības. Sākot no 2017.gada 20.aprīļa tiesa organizēja tiesas sēdes ar apcietinājumā esošajiem iesniedzējiem ar videokonferences starpniecību, lai izvairītos no kavēšanās saistībā ar viņu pārvešanu. Tiesa nozīmēja vēl vienu tiesu ekspertīzi, pieprasīja informāciju no kompetentajām iestādēm par otrā iesniedzēja veselības stāvokli un izskatīja turpmākos noraidījuma pieteikumus tiesnesim. Vienu tiesas sēdi atlika tiesneša vienas dienas prombūtnes dēļ. Septiņas tiesas sēdes atlika, jo aizstāvjiem (tostarp iesniedzēju aizstāvim) bija citi pienākumi. Trīs tiesas sēdes atlika aizstāvju veselības stāvokļa dēļ. 13 tiesas sēdes atlika iesniedzēju veselības stāvokļa dēļ. Trīs tiesas sēdes atlika pārējo apsūdzēto veselības stāvokļa dēļ. Vienu tiesas sēdi atlika, lai pirmais iesniedzējs varētu kārtot valsts valodas eksāmenu cietumā.

30. 2017.gada 31.augustā tiesnesis devās ilgstošā komandējumā. Tika iecelts cits tiesnesis (tā rezultātā iztiesāšana aizkavējās par apmēram pusotru mēnesi).

31. 2017.gada 27.oktobrī tika apmierināti iesniedzēju lūgumi viņus atbrīvot no apcietinājuma (sk. iepriekš 24.rindkopu).

32. 2018.gada 24.janvārī apsūdzības uzturētājs un visi apsūdzētie, tostarp iesniedzēji, noslēdza vienošanos, pēdējiem atzīstot savu vainu divu personu nolaupīšanā (bez atbildību pastiprinošiem apstākļiem, proti, dalības organizētā grupā).

33. 2018.gada 31.janvārī pirmās instances tiesa apstiprināja minēto vienošanos. Iesniedzējiem tika piespriesta brīvības atņemšana, kas atbilda brīvības atņemšanas periodam, ko viņi bija izcietuši apcietinājuma laikā (skat. turpmāk 52.rindkopu).

34. Šis spriedums stājas spēkā 2018.gada 13.februārī.

B. Piemērojamie nacionālo tiesību akti

35. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 272.panta pirmajai daļai apcietinājumu var piemērot tikai tad, ja kriminālprocesā iegūtās konkrētās ziņas par faktiem rada pamatotas aizdomas, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru likums paredz brīvības atņemšanas sodu, un cita drošības līdzekļa piemērošana nevar nodrošināt, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, netraucēs vai neizvairīsies no pirmstiesas kriminālprocesa, tiesas vai sprieduma izpildīšanas.

36. Saskaņā ar 277.panta septīto daļu personai, kuru apsūdz sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā (kā iesniedzēju gadījumā), apcietinājuma termiņš nedrīkst pārsniegt 24 mēnešus. Augstāka līmeņa tiesas tiesnesis var pagarināt termiņu vēl par trim mēnešiem, ja procesa virzītājs nav pieļāvis neattaisnotu vilcināšanos vai ja persona, kura īsteno aizstāvību, ir tīši vilcinājusi procesa norisi, vai ja procesa ātrāka pabeigšana nav bijusi iespējama tā īpašas sarežģītības dēļ.

37. 281.pants noteic apcietinājuma piemērošanas kontroles kārtību. Tā paredz, ka apcietinātā persona jebkurā laikā var iesniegt izmeklēšanas tiesnesim (pirmstiesas procesā) vai tiesai (iztiesāšanas laikā) pieteikumu par

apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu (281.panta otrā daļa). Tiesa šo pieteikumu var noraidīt, ja kopš pēdējās apcietinājuma piemērošanas nepieciešamības pārbaudes ir pagājuši mazāk kā divi mēneši un pieteikums nav pamatots ar jauniem faktiem (281.panta trešā daļa). Ja divu mēnešu laikā apcietinātā persona nav iesniegusi pieteikumu par apcietinājuma turpmākas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu, tad izvērtēšana ir veicama automātiski. Taču pēc lietas iztiesāšanas uzsākšanas izvērtēšanu ir jāveic gadījumos, ja iztiesāšanu atliek vai pasludina pārtraukumu uz laiku, kas pārsniedz divus mēnešus (281.panta ceturrtā daļa).

SŪDZĪBA

38. Pamatojoties uz Konvencijas 5.panta 3.punktu, iesniedzēji sūdzējās par viņiem piemērotā apcietinājuma pārmērīgo ilgumu. Viņi arī apgalvoja, ka nacionālās tiesas nav spējušas pamatot viņiem piemēroto apcietinājumu.

JURIDISKAIS ASPEKTS

A. Iesniegumu apvienošana

39. Ņemot vērā iesniegumu līdzīgo būtību, Tiesa uzskata, ka ir lietderīgi tos izskatīt vienkopus, pieņemot vienu lēmumu.

B. Iespējamais Konvencijas 5.panta 3.punkta pārkāpums

40. Iesniedzēji apgalvoja, ka viņiem piemērotā apcietinājuma ilgums esot bijis pārmērīgs, un atsaucās uz “būtisku” un “pietiekamu” iemeslu trūkumu. Viņi apgalvoja, ka iztiesāšana neesot veikta ar “pienācīgu rūpību”. Pieteikuma iesniedzēji atsaucās uz Konvencijas 5.panta 3.punktu, kas noteic:

“3. Jebkura persona, kas aizturēta vai apcietināta saskaņā ar šī panta 1.c. punktu, ir nekavējoties nododama tiesnesim vai citai amatpersonai, kura saskaņā ar likumu ir pilnvarota veikt tiesu varas funkcijas, un ir tiesājama saprātīgās laika robežās vai iztiesāšanas laikā atbrīvojama. Atbrīvošana var būt nosacīta, piemērojot līdzekļus, kas nodrošina personas ierašanos tiesā.”

41. Valdība apstrīdēja šo argumentu.

1. *Pušu argumenti*

42. Valdība uzskatīja, ka nacionālās tiesas ir sniegušas “pietiekamus” un “būtiskus” iemeslus, lai pamatotu iesniedzēju apcietināšanu. Pastāvēja pamatotas aizdomas, ka iesniedzēji ir izdarījuši viņiem inkriminēto noziedzīgo nodarījumu. Iesniedzēju paturēšana apcietinājumā tika piemērota, pamatojoties uz bēgšanas risku un risku, ka viņi varētu traucēt kriminālprocesa norisi. Tā kā bija aizdomas, ka iesniedzēji bija iesaistīti vardarbīgos noziegumos un bija organizētas grupas dalībnieki, šie riski bija vēl lielāki. Valsts institūcijas bija pārbaudījušas konkrētus faktus un iesniedzēju individuālos apstākļus un sniedza individualizētu izvērtējumu.

43. Attiecībā uz bēgšanas risku Valdība norādīja, ka otrais un trešais iesniedzējs bija ārvalstnieki, kuriem nebija acīmredzamas saiknes ar Latviju. Abi iepriekš bija bēguši – otrais iesniedzējs bija aizbēdzis uz ārzemēm citā kriminālprocesā, savukārt trešais iesniedzējs bija izvairījies no aizturēšanas attiecīgajā lietā. Nebija pierādījumu, ka otram iesniedzējam būtu pietiekami finanšu līdzekļi un dzīvesvieta Latvijā, lai viņu atbrīvotu pret drošības naudu.

44. Kriminālprocesa norises traucēšanas riska izvērtējums nebija abstrakts. Tas balstījās uz konkrētu kriminālprocesa posmu – tiesas izmeklēšanu – un iztiesājošās tiesas nepieciešamību nopratināt lieciniekus un cietušos. Ātra nopratināšana un nākamā iztiesāšanas posma uzsākšana nebija iespējama, jo tiesas sēdes bieži tika pārceltas (iesniedzēji un pārējie apsūdzētie atsaucās uz dažādām veselības problēmām, savukārt viņu aizstāvji atsaucās uz tiesas sēžu pārklāšanos ar citām lietām, tādējādi panākot tiesas sēžu pārcelšanu).

45. Valsts institūcijas bija izrādījušas pienācīgu rūpību, jo tās bija pabeigušas pirmstiesas izmeklēšanu trīs mēnešu laikā. Attiecībā uz iztiesāšanu tiesas sēdes bija nozīmētas regulāri, lielākā daļa no tām reizi nedēļā vai reizi divās nedēļās, izņemot gadījumus, kad bija jāveic papildu procesuālās darbības (piemēram, tika nozīmētas tiesu vai medicīniskās ekspertīzes). Tikai dažas tiesas sēdes tika pārceltas iztiesājošā tiesneša prombūtnes dēļ, savukārt vairāk nekā 30 tiesas sēdes tika pārceltas iesniedzēju vai pārējo apsūdzēto dēļ (veselības problēmas vai aizstāvju noslodze).

46. Savukārt iesniedzēji apgalvoja, ka viņu paturēšanai apcietinājumā nebija “būtiska” un “pietiekama” pamatojuma, kas pārsniegtu pret viņiem vērstās pamatotās aizdomas. Iesniegumos, uz kuriem viņi atsaucās arī savos apsvērumos, iesniedzēji sūdzējās par viņu paturēšanu apcietinājumā pēc 2016.gada 10.novembra. Viņi atzina, ka viņiem kriminālprocesa sākumā esot tikusi inkriminēta dalība organizētā grupā. Tomēr 2018.gadā prokurors šo apstākli esot izslēdzis no vienošanās par vainas atzīšanu.

47. Nepastāvēja bēgšanas risks. Viņiem visiem bija ģimene un dzīvesvieta Latvijā, un viņi beigās tika atbrīvoti pret personisku galvojumu. Nebija nekāda riska, ka viņi varētu kavēt kriminālprocesa norisi. Pierādījumi bija jāvēc pirmstiesas procesa laikā. Tomēr apcietinājuma piemērošana nenodrošināja to, ka iesniedzēji nevarētu slepeni vienoties, jo viņi visi bija ievietoti vienā kamerā.

48. Attiecībā uz tiesvedības norisi iesniedzēji apgalvoja, ka ir pieļauti procesuāli pārkāpumi prokurora maiņas 2016.gadā dēļ. Viņi atsaucās arī uz iztiesājošā tiesneša maiņu 2017.gadā. Viņi apgalvoja, ka šīs izmaiņas ir radījušas ievērojamu iztiesāšanas aizkavēšanos.

2. Tiesas vērtējums

(a) Vispārējie principi

49. Pamatotu aizdomu pastāvēšana par to, ka apcietinātā persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, ir obligāts priekšnoteikums turpmāka apcietinājuma piemērošanas pamatotībai. Tomēr, kad nacionālās tiesas pēc aizturēšanas “nekavējoties” pārbauda, vai aizturētais ir jāpatur pirmstiesas apcietinājumā, šīs aizdomas vairs nav pietiekamas, un institūcijām ir

jānorāda arī citi būtiski un pietiekami iemesli, lai pamatotu apcietinājuma piemērošanu. Šādi citi iemesli var būt bēgšanas risks, liecinieku ietekmēšanas risks vai pierādījumu viltošanas risks, slepenas vienošanās risks, risks, ka persona varētu izdarīt jaunu noziedzīgu nodarījumu, vai sabiedriskās kārtības traucējumu risks un ar to saistītā nepieciešamība aizsargāt apcietināto (skat. *Buzadji pret Moldovas Republiku* [Lielā palāta], Nr.23755/07, 87.-88.rindkopa, 101.-102.rindkopa, 2016.gada 5.jūlijs, ar turpmākām atsaucēm). Šiem riskiem jābūt pienācīgi pamatotiem, un institūciju argumentācija šajos jautājumos nedrīkst būt abstrakta, vispārīga vai stereotipiska (skat. *Merabishvili pret Gruziju* [Lielā palāta], Nr.72508/13, 22.rindkopa, 2017.gada 28.novembris, ar turpmākām atsaucēm).

50. Bēgšanas risku nevar novērtēt, pamatojoties vienīgi uz iespējamā soda smagumu; tas jānovērtē, atsaucoties uz vairākiem citiem faktoriem, piemēram, apsūdzētā raksturu, morālēm, līdzekļiem, saikni ar jurisdikciju un starptautiskiem kontaktiem. Turklāt Konvencijas 5.panta 3.punkta pēdējais teikums paredz, ka gadījumos, kad vienīgais iemesls personas paturēšanai apcietinājumā ir bažas par to, ka apsūdzētais aizbēgs un tādējādi izvairīsies no ierašanās tiesā, viņš vai viņa ir jāatbrīvo līdz tiesai, ja ir iespējams saņemt garantijas, kas nodrošinās viņa ierašanos (skat. iepriekš citētās *Merabishvili* lietas 223.rindkopu ar turpmākām atsaucēm).

51. Tāpat risks, ka tiks izdarīts spiediens uz lieciniekiem, nav pamatojams vienīgi ar smaga soda iespējamību – tam jābūt saistītam ar konkrētiem faktiem (skat. iepriekš citētās *Merabishvili* lietas 224.rindkopu ar turpmākām atsaucēm).

(b) Vērtējamais laika posms

52. Laika posms, kas būtu vērtējams, sākās ar iesniedzēju aizturēšanas brīdi: 2015.gada 11.septembrī attiecībā uz pirmo un otro iesniedzēju (skat. iepriekš 4.rindkopu) un 2015.gada 2.novembrī attiecībā uz trešo iesniedzēju (skat. iepriekš 5.rindkopu). Minētais laika posms beidzās 2017.gada 27.oktobrī, kad iesniedzēji tika atbrīvoti (skat. iepriekš 24.rindkopu). Tādējādi pirmais un otrais iesniedzējs pavadīja apcietinājumā divus gadus, vienu mēnesi un 16 dienas, savukārt trešais iesniedzējs – vienu gadu, 11 mēnešus un 20 dienas.

(c) Līdzšīnējā judikatūra lietās pret Latviju

53. Vairākās lietās pret Latviju, kas attiecas uz attiecīgo laika posmu, Tiesa ir konstatējusi Konvencijas 5.panta 3.punkta pārkāpumu, jo tiesu lēmumu, ar kuriem pagarina iesniedzēju apcietinājumu saskaņā ar iepriekšējo Kriminālprocesa kodeksu, argumentācija bija ārkārtīgi vienkāršota un niecīga (skat. *Bannikov pret Latviju*, Nr.19279/03, 65.rindkopa, 2013.gada 11.jūnijs, ar turpmākām atsaucēm).

54. Pēdējā laikā Tiesa izskatīja lietas, kurās iesniedzējiem bija piemērots apcietinājums saskaņā ar jauno Kriminālprocesa likumu, nepastāvot pamatotām aizdomām pret viņiem un laika gaitā nerodoties papildu iemesliem (skat. *Urtāns pret Latviju*, Nr.16858/11, 38.rindkopa, 2014.gada 28.novembris, kopsakarā ar 5.panta 1.punkta c) apakšpunktu, un *Vaščenkova pret Latviju*, Nr.30795/12, 51.-52.rindkopa, 2016.gada

15. decembris, kopsakarā ar 5.panta 3.punktu). Lietā *Davidovs pret Latviju* ([Komiteja], Nr.4555/06, 2015.gada 7.jūlijs) Tiesa konstatēja divkāršu pārkāpumu, proti, attiecībā uz Konvencijas 5.panta 1.punkta c) apakšpunktu, pamatojoties uz to, ka nav pamatota lēmuma par apcietinājuma sākotnējo piemērošanu (turpat, 47. un 50.rindkopa), un attiecībā uz Konvencijas 5.panta 3.punktu, pamatojoties uz to, ka nebija neviena iemesla novēlotam lēmumam par apcietinājuma piemērošanu (turpat, 54.-56.rindkopa).

(d) Apcietinājuma ilguma pamatojums

55. Tiesa norāda, ka kriminālprocess šajā lietā attiecas uz sevišķi smagu un vardarbīgu noziegumu pret personas fizisko neaizskaramību, proti, divu personu nolaupīšanu. Lai gan iesniedzēji neatzina savu dalību organizētā grupā (skat. iepriekš 32. un 46.rindkopa), izmeklēšanas sākumā bija aizdomas, ka viņi ir izdarījuši noziedzīgu nodarījumu kā šādas grupas dalībnieki (skat. iepriekš 6.rindkopa).

56. Tiesa pieņem, un iesniedzēji neapstrīd, ka pamatotas aizdomas par to, ka viņi ir izdarījuši noziedzīgu nodarījumu, ir pastāvējušas visā tiesvedības procesa gaitā līdz pat viņu notiesāšanai (salīdzināt un pretstatīt ar 54.rindkopā citētajām lietām).

57. Tajā pašā laikā, kā iepriekš minēts 49.rindkopā, pamatotu aizdomu esamība pati par sevi nevar pamatot turpmāku apcietinājuma piemērošanu, un tam ir nepieciešami papildus iemesli. Tādēļ Tiesa pārbaudīs, vai pārējie nacionālo tiesu norādītie iemesli pamatoja iesniedzēju paturēšanu apcietinājumā un vai šie iemesli bija “būtiski” un “pietiekami”.

58. Nacionālās tiesas savos lēmumos paļāvās uz diviem galvenajiem iemesliem iesniedzēju paturēšanai apcietinājumā: (i) tiesvedības traucēšanas risks un (ii) bēgšanas risks.

59. Attiecībā uz tiesvedības traucēšanas risku Tiesa norāda, ka nacionālās tiesas paļāvās ne tikai uz vispārējo risku, kas izriet no iesniedzējiem inkriminēto noziedzīgo nodarījumu organizētā un smagā rakstura. Galvenais pamatojums tiesvedības traucēšanas riskam izmeklēšanas sākuma posmā bija slepenas vienošanās ar pārējiem aizdomās turētajiem, pierādījumu viltošanas un liecinieku ietekmēšanas risks (skat. iepriekš 7. un 12.-13.rindkopa). Lai arī iesniedzēji atradās apcietinājumā vienā kamerā, viņu apcietināšana izmeklēšanas sākuma posmā bija pamatota, jo tādējādi bija iespējams pārtraukt kontaktu ar pārējiem brīvībā esošajiem aizdomās turētajiem. Tiesa jau ir atzinusi, ka ar organizēto noziedzību saistītās lietas rada lielākas grūtības izmeklēšanas iestādēm un vēlāk arī tiesām saistībā ar faktu un katra grupas dalībnieka atbildības apmēra noskaidrošanu. Šādās lietās var būt būtiski pastāvīgi kontrolēt un ierobežot aizdomās turēto savstarpēju saziņu un saziņu ar citām personām, lai novērstu bēgšanas risku, pierādījumu viltošanu un, kas ir vēl būtiskāk, liecinieku ietekmēšanu vai pat viņu apdraudēšanu (salīdzināt ar lietām *Bqk pret Poliju*, Nr.7870/04, 56.rindkopa, 2007.gada 16.janvāris; *Ražniak pret Poliju*, Nr.6767/03, 25.rindkopa, 2008.gada 7.oktobris; un nesen izskatīto lietu *Štvrtecký pret Slovākiju*, Nr.55844/12, 58.rindkopa, 2018.gada 5.jūnijs, ar turpmākām atsaucēm).

60. Vēlāk, iztiesāšanas laikā, tiesnese pieprasīja papildu informāciju no Valsts probācijas dienesta (skat. iepriekš 16.rindkopa). Tiesa piekrīt

Valdībai, ka nacionālo tiesu veiktais tiesvedības traucēšanas riska izvērtējums nebija abstrakts. Papildus iesniedzēju individuālajai situācijai un rakstura īpašībām, kas tika konstatētas jau izmeklēšanas sākuma posmā (skat. iepriekš 8.-10.rindkopu un 13.rindkopu), nacionālās tiesas izvērtēja iesniedzēju lomu 2015.gada 11.septembra notikumos un uzskatīja, ka apcietinājuma piemērošana viņiem bija nepieciešama (skat. iepriekš 22.rindkopu).

61. No 2016.gada 10.novembra tiesvedības traucēšanas riska galvenais pamatojums bija apstākļi, ka iztiesājošā tiesa uzsāka tiesas izmeklēšanu un uzklauzīja cietušos un lieciniekus. Laika gaitā nacionālo tiesu lēmumi atspoguļoja noritošo tiesas izmeklēšanas posmu. Iztiesājošā tiesa konstatēja, ka ir jāliecina vēl citiem cietušajiem un lieciniekiem, tostarp papildu aizstāvības lieciniekiem (skat. iepriekš 16.rindkopu, 19.-20.rindkopu un 22.rindkopu).

62. Ņemot vērā, ka iesniedzēji bija izvirzījuši pretenzijas pret viena cietušā rakstveida apsvērumu ticamību un bija pieprasījuši izsaukt papildu aizstāvības lieciniekus (skat. iepriekš 20. un 22.rindkopu), Tiesa uzskata, ka iesniedzējiem piemērotais apcietinājums tiesas procesa laikā bija pamatots, lai izslēgtu jebkādus iespējamus mēģinājumus sazināties ar lieciniekiem un cietušajiem nolūkā ietekmēt viņu liecības.

63. Attiecībā uz bēgšanas risku nacionālās tiesas atsaucās ne tikai uz paša noziedzīgā nodarījuma smagumu un vardarbīgo raksturu, bet arī uz iesniedzēju iepriekšējām sodāmībām, uzvedību, raksturu un saikni ar Latviju un citām valstīm (skat. iepriekš 8.-10.rindkopu un 13.rindkopu).

64. Proti, nacionālās tiesas konstatēja, ka pirmais iesniedzējs bija izcietis ilgu cietumsodu par pārkāpumu, kas saistīts ar narkotisko vielu apriti, un tika atbrīvots tikai sešus mēnešus pirms 2015.gada 11.septembra notikumiem, kad viņš saistībā ar minēto sodāmību vēl atradās probācijas uzraudzībā.

65. Attiecībā uz otro iesniedzēju nacionālās tiesas norādīja, ka viņš jau iepriekš bija mēģinājis izvairīties no soda izciešanas Latvijā. Viņš iepriekš bija notiesāts par vairākiem smagiem noziegumiem (tostarp tādiem noziegumiem, kā nolaupīšana, izspiešana un miesas bojājumu nodarīšana), kā rezultātā viņam tika piespriests ilgs cietumsods, taču viņš aizbēga uz ārzemēm. Tādējādi viņš vairākus gadus bija izvairījies no soda izciešanas. Būtiski saistībā ar minēto ir tas, ka viņš bija nodibinājis saiknes ar citu valsti.

66. Attiecībā uz trešo iesniedzēju nacionālās tiesas norādīja, ka viņa pēdējā zināmā sodāmība bija saistīta ar mazāk smagu noziegumu. Tomēr viņa rīcība pēc 2015.gada 11.septembra notikumiem, pārceļoties uz citu pilsētu, pārkāpjot probācijas uzraudzības noteikumus un neveicot iknedēļas reģistrēšanos policijas iecirknī, liecināja par bēgšanas risku.

67. Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesa uzskata, ka nacionālo tiesu veiktais bēgšanas riska izvērtējums attiecībā uz visiem trim iesniedzējiem bija pienācīgi motivēts un pamatots.

68. Noslēgumā Tiesa uzskata, ka Latvijas tiesas rūpīgi izvērtēja visus būtiskos faktorus un balstīja savus lēmumus uz iesniedzēju lietas konkrētajiem apstākļiem, viņu individuālo situāciju, pēdējām sodāmībām un rīcību. Nevar apgalvot, ka iemesli, uz kuriem nacionālās tiesas atsaucās, bija abstrakti vai ka tiesas bija piemērojušas vai pagarinājušas apcietinājumu

identisku vai stereotipisku iemeslu dēļ, balstoties uz kādu iepriekšēju paraugu vai izmantojot formālus un abstraktus formulējumus (pretstatā iepriekš 53.rindkopā minētajām lietām).

69. Līdz ar to Tiesa uzskata, ka nacionālās tiesas bija norādījušas “būtiskus” un “pietiekamus” iemeslus, lai pamatotu iesniedzēju paturēšanu apcietinājumā uz visu vērtējamo laika periodu.

(e) Procesa virzīšana tiesā

70. Vēl jānoskaidro, vai tiesas ir veikušas iztiesāšanu ar “pienācīgu rūpību”. Izvērtējot, vai šī prasība ir izpildīta, Tiesa, cita starpā, ņem vērā pirmstiesas izmeklēšanas un iztiesāšanas kopējo ilgumu, lietas (juridisko un faktisko) sarežģītību, iesaistīto personu, kurām ir tiesības uz aizstāvību, skaitu, kā arī iesniedzēju un institūciju rīcību, tostarp jebkuru laika posmu, kad iztiesāšana nepamatoti kavēta.

71. Izskatāmajā lietā Tiesa pieņem, ka tiesvedība bija īpaši sarežģīta un ietvēra plašu pierādījumu vākšanu, vairākas tiesas sēdes un liecību iegūšanu no 10 apsūdzētajiem, četriem cietušajiem un vairākiem lieciniekiem. Tiesvedības procesa gaitā bija atsevišķi jānosaka katra apsūdzētā kriminālatbildība, un, lai arī iesniedzēji bija iesaistīti vienīgi 2015.gada 11.septembra notikumos, lieta bija saistīta ar vairākām noziedzīgu darbību epizodēm (skat. iepriekš 26., 28. un 29.rindkopu).

72. Tiesa uzskata, ka pirmstiesas izmeklēšana tika pabeigta ātri – nepilnu trīs mēnešu laikā pēc izmeklēšanas uzsākšanas (skat. iepriekš 4. un 25.rindkopu). Apsūdzības pret iesniedzējiem tika celtas viena mēneša laikā, un tādējādi lieta tika nodota iztiesāšanai bez kavēšanās.

73. Iztiesāšanas laikā iesniedzēji tika paturēti apcietinājumā uz 1 gadu un 9 mēnešiem. Lietas iztiesāšanas laikā tiesas sēdes tika nozīmētas regulāri, ņemot vērā aizstāvju noslodzi (skat. iepriekš 27.rindkopu).

74. Attiecībā uz procesa virzīšanu tiesā 2016.gadā iztiesājošā tiesa nozīmēja tiesas sēdes reizi mēnesī vai reizi divos mēnešos. Iztiesājošā tiesa veica vairākas procesuālas darbības, tostarp pieprasīja papildu informāciju no kompetentajām iestādēm. Tiesa arī veica pasākumus, lai paātrinātu tiesvedību, piemērojot lieciniekiem naudas sodus par neierašanos tiesā (skat. iepriekš 28.rindkopu). Iesniedzēji ir minējuši tikai vienu apstākli, kas šajā posmā esot izraisījis nepamatotu iztiesāšanas aizkavēšanos, proti, prokurora maiņa 2016.gadā. Tomēr Tiesai iesniegtie materiāli liecina, ka šī aizkavēšanās nebija būtiska (skat. iepriekš 28.rindkopu), jo jaunieceltais prokurors pārņēma lietu nepilna mēneša laikā. Tiesa uzskata, ka šīs lietas apstākļos minētais laika posms bija samērīgs.

75. Tiesvedības procesam turpinoties, 2017.gadā tiesas sēdes tika nozīmētas biežāk nekā 2016.gadā – vismaz reizi divās nedēļās. Iztiesājošā tiesa veica vairākus procesuālus pasākumus, lai paātrinātu lietas izskatīšanu, piemēram, organizējot tiesas sēdes no cietuma ar videokonferences starpniecību, lai izvairītos no kavēšanās saistībā ar ieslodzīto pārvešanu (skat. iepriekš 29.rindkopu). Iesniedzēji ir norādījuši tikai uz vienu apstākli, kas esot radījis nepamatotu iztiesāšanas aizkavēšanos šajā laika periodā, proti, iztiesājošā tiesneša maiņa 2017.gadā. Tomēr Tiesai iesniegtie materiāli liecina, ka šī aizkavēšanās nebija būtiska (skat. iepriekš 30.rindkopu), jo jaunieceltais tiesnesis pārņēma iztiesāšanu nepilna pusotra

mēneša laikā. Tiesa uzskata, ka šīs lietas apstākļos minētais laika posms bija samērīgs.

76. Attiecībā uz iesniedzēju rīcību Tiesa atzīmē, ka 2016.gadā viņu dēļ netika pārcelta neviena tiesas sēde. Tomēr, tuvojoties tiesvedības procesa noslēgumam 2017.gadā, šķiet, ka visbūtiskākā iztiesāšanas aizkavēšanās bija notikusi iesniedzēju veselības stāvokļa pasliktināšanās dēļ. Tā rezultātā tika pārceltas 13 tiesas sēdes. Iesniedzējus nevar vainot par iztiesāšanas aizkavēšanos viņu veselības stāvokļa pasliktināšanās dēļ. Tomēr šajā gadījumā arī valsts nevar būt atbildīga par šādu aizkavēšanos. Patiesībā iztiesājošā tiesa veica atbilstošus pasākumus, lai noskaidrotu iesniedzēju veselības problēmu būtību un nodrošinātu viņu līdzdalību tiesas sēdēs (skat. iepriekš 29.rindkopu).

77. Ņemot vērā lietas īpašo sarežģītību un to, ka valsts institūcijas veica piesardzības pasākumus, lai novērstu iztiesāšanas aizkavēšanos, Tiesa nekonstatē kavējumus vai nepilnības tiesvedībā, kas liecinātu par to, ka institūcijas nebūtu rīkojušās ar nepieciešamo “pieņācīgo rūpību”.

(f) Secinājums

78. Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesa uzskata, ka iesniedzēju sūdzība ir acīmredzami nepamatota un noraidāma atbilstoši Konvencijas 35.panta 3.punkta a) apakšpunktam un 4.punktam.

Šo iemeslu dēļ Tiesa vienbalsīgi:

nolemj apvienot iesniegumus;

atzīst iesniegumus par nepieņemamiem.

Sagatavots angļu valodā un rakstveidā paziņots 2021.gada 22.aprīlī.

Martina Keller
Sekretāra vietniece

Jovan Ilievski
Priekšsēdētājs

Pielikums

N.p.k.	Iesnieguma Nr. Lietas nosaukums Iesniegšanas datums	Iesniedzējs Dzimšanas gads Pastāvīgā dzīvesvieta Valstspiederība	Tiesa, kas pieņēma lēmumu par iesniedzēju pirmstiesas apcietinājumu, datums	Izvērtējamā apcietinājuma laika periods, ilgums
1.	35328/17 <i>Višņevskis pret Latviju</i> 09.05.2017.	M. VIŠŅEVSKIS 1975 Salaspils Latvijas	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa, 13.09.2015.	11.09.2015. – 27.10.2017. 2 gadi, 1 mēnesis, 16 dienas
2.	35592/17 <i>Wetzel pret Latviju</i> 09.05.2017.	I. WETZEL 1959 Raštate Vācijas	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa, 13.09.2015.	11.09.2015. – 27.10.2017. 2 gadi, 1 mēnesis, 16 dienas
3.	35635/17 <i>Askerov pret Latviju</i> 09.05.2017.	R. ASKEROV 1983 Rīga Krievijas	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa, 04.11.2015.	02.11.2015. – 27.10.2017. 1 gads, 11 mēneši, 25 dienas